СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 123. Джерзі Ситі, Н. Дж., субота, 28-го травня 1938. No. 123. Jersey City, N. J., Saturday, May 28, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЕВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ УБИТИЙ СОВЕТСЬКИМ АҐЕНТОМ

ВЕЛИЧЕЗНІ МОРСЬКІ МАНЕВРИ НА СХОДІ

ВАШИНҐТОН. — Департамент бойової американської фльоти подав до відома, що в 1939 році майже вся американська фльота буде пересунена з Тихого океану на Атлянтійський в цілі переведення величезних морських маневрів. Ті маневри відбудуться на Карибійськім морі недалеко Фльориди. Після маневрів ціла фльота прибуде до Ню Йорку на параду, що відбудеться в звязку з відкриттям Світової Вистави. В тій параді візьмуть участь вісім лінійних кораблів, чотири авіоматки (кораблі-летовища) і 500 літаків, коло трицять кружляків, біля пятьдесять торпедовців і трицять підводних човнів. З тої нагоди сенатор Бора, який є головою сенатського комітету заграничних справ, заявив, що ці маневри правдоподібно мають за завдання задемонструвати перед фашистівськими краями силу Америки і перестерегти їх перед втручуванням у котрий-небудь край обох американських континентів.

ПОЖАР В УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ В СТЕМФОРДІ.

НЮ ЙОРК. — Один очевидець оповідає, що в українській високій школі в Стемфорді вибух у суботу вечером, 21 травня ц. р., вогонь, який цілковито знищив бібліотеку, а також меблі. Вогонь вибух у середині. З невідомих причин запалилася фарба, якою в тих днях кімнатний маляр малював стіни. Бібліотека і меблі забезпечені на суму $30,000.

ЗАДУМУЮТЬ ПРОВІРЮВАТИ РОБОТУ ЧУЖИНЕЦЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Конґрес переголосував резолюцію представника Діса, щоб створити комісію, зложену з сімох членів, яка провірилаб роботу всіх не-американських орґанізацій в Америці, головно тих, які ведуть фашистівську, або комуністичну аґітацію.

КАЖЕ, ЩО ЗАСТІЙ НЕ Є КОНЕЧНИЙ.

НЮ ЙОРК. — На зібранні представників сталевого промислу голова американського залізно-сталевого інституту, Ґірдлер, заявив, що в Америці теперішній економічний застій є цілком безосновний. Поворот до добробуту спинює уряд, говорив він. А то тому, що забирає від промислу всякий дохід і через це знеохочує підприємців від інвестиції грошей у розбудову промислу.

ПРИЗНАЛИ ГАЙНСА ВИНУВАТИМ.

НЮ ЙОРК. — Лава присяглих суддів признала одного з провідників Тамані Голу, Гайнса, винуватим за зносини і співпрацю з нюйорськими рекетірами. Враз з Гайнсом признано винуватими ще вісьмох політиків. Розправа відбудеться над ними пізніше.

МЕКСИКАНСЬКІ ПОВСТАНЦІ ПРИ РОБОТІ.

МЕКСИКО СИТІ. — Повстанський ґенерал Седільо видав заклик до інших ґенералів реґулярної мексиканської армії, щоб вони приступали до повстання. Та притім він натякає, що він сам не дуже то має охоту вести повстання. Правдоподібно, що провід він віддав би комусь іншолу. Повстанські загони перервали залізничу лінію, що сполучає мексиканську столицю з Америкою.

ДАЛІ РАДЯТЬ НАД ЗАКОНОПРОЄКТОМ ПРАЦІ І ЗАПЛАТ.

ВАШИНҐТОН. — Після коротких нарад над законопроєктом годин праці і заплат сенат порішив відіслати його до „конференції", в яку входять представники сенату і конґресу. Ця спільна конференція поробить деякі зміни і щойно тоді піде цей законопроєкт під голосування. Передбачають, що ця конференція поробить деякі зміни, а передівсім „географічні ріжниці".

СТРАЙК В АКРОНІ.

АКРОН (Огайо). — В акронській фабриці ґумових опон, Ґудір, вибух страйк, який охопив 4,000 робітників. Страйк прибирає бурливі форми. Поліція вживає слізного газу. Є ранені.

СКІЛЬКИ БУДЕ НЕДОБОРУ ЦЬОГО РОКУ?

За статистичними обчисленнями, цього року в федеральній касі буде 1,350 міліонів долярів більше недобору. Стільки грошей витратила адміністрація понад те, що дістала від краю в формі ріжних податків і державних доходів.

ЯК ДОВГО МИ СИТІ ПО ЗІДЖЕННІ СТРАВ?

Наука устійнила в цій справі м. і. такі дані: Кава залишається в шлунку 32.5 хвилини; чай 32.7; молоко 41.3; какао 52.7; білий хліб 30.5; разовий хліб 43.5; булка 49.1; яйце, зварене на мягко, 70.6, на твердо, 75.5; смажене, 68. Горох у лусках травить шлунок 56.3 хвилини, а тертий горох 51.4.

МИШІ В БАСАРАБІЇ.

В Басарабії язва пільних мишей. Чимало громад призначили одного лея нагороди за кожну забиту миш. Громада Басирямка видала розпорядок, що кожний господар мусить убити по 10 мишей на гектар ґрунту й дати доказ, що виконав цей розпорядок, доручаючи до громадського уряду їх хвостики.

ХОТІЛИ БУТИ ГЕРОЯМИ.

З протестів проти вивозу амуніції з Канади до воюючих держав, які знаходяться запротоколовані в парляментарних звітах, довідалися посли, що вінніпеґські безробітні хотіли стати героями й іти на поміч еспанським урядовим військам. І так, висилаючи протест до отавського парляменту, заявили 1,000 вінніпеґських неподружених безробітних, що вони, не хотячи бути безчинними в часі, коли „інтернаціональний фашизм загрожує людству", готові зорґанізувати баталіон міліції й іти воювати по стороні еспанського уряду, якщо канадійський уряд прийде в поміч еспанським большевикам. Розуміється, що канадійському урядові не було ані в гадці мішатися до еспанської домашньої війни й тому оферти вінніпеґських безробітних ніхто не взяв під розвагу, а їх геройство скінчилося на словах.

„ТАЛАК".

В індійському князівстві Йогоре розвід надзвичайно легкий. Чоловік повинен тільки чотири рази перед свідками промовити до своєї жінки чарівне слово „талак" і вона зараз же мусить покинути дім свого чоловіка. Слово „талак" значить приблизно „іди геть". І тут уже воля чоловіка за суворими магомеданськими законами рішена. Тут уже не буває ніяких процесів і доказів.

ЩЕ ПРО ВБИВСТВО ПОЛІЦІЙНОГО АҐЕНТА В ЗОЛОЧЕВІ.

Польські часописи повідомляють про застрілення поліційного аґента в Золочеві такі подробиці: Ніччю з 17-го на 18-го квітня якісь замасковані люди напали на фільварок Шехтерів у Дусанові. По стероризованні домашніх і касієрки Софії Ляндберґ напасники забрали з каси 6,000 зл., також машину до писання й утекли. Поліція зачала розшукувати. Аґенти Ян Бісінек і Юзеф Бернат пішли до дому при вул. Нестора 10 у Золочеві. Прибули туди в год. 5:30 рано й застали господаря К. з жінкою. Аґенти зачали переводити ревізію. Аґент Бернат залишившися в кімнаті, а аґент Бісінек пішов на стрих. Коли зачав вступати на ступні, зо стриху посипалися на нього стріли. Вони поцілили його в голову. Вбитий упав на замкнені двері кімнати, де сидів його товариш. Убивник зіскочив зо стриху й утік. За ним вибіг Бернат і стрілив кілька разів. Утікач відстрілювався. Він зранив в обі руки й у черево Івана Гупалівського, що припадком там навинувся.

НЕВДАЛА ВТЕЧА З ТЮРМИ.

Три вязні, з яких два були засуджені на 30 літ тюрми, а один на досмертність, пробували вирватись з тюрми на острові Алькатраз, коло Сан Франсіско, ранячи тяжко одного сторожа. Та коли вони пробували те саме зробити з другим сторожем, той двох з них тяжко ранив, а третій сам піддався.

ЗНАЙШЛИ ТІЛО МИХАЙЛА САВЧИНА.

З Давфину доносять, що у Райдінґ Мавнтен Нешенел Парку знайдено тіло Михайла Савчина, 22-літнього фармера-пільота, котрого літак розбився у згаданім Національнім Парку 29-го грудня, м. р. Тіло Савчина знайдено пів милі на північний захід від його розбитого літака. Велику поміч у знайденні тіла Савчина віддав поліційний пес „Султан". Також кусник дерева з літака причинився до віднайдення тіла Савчина. Згаданий кусник дерева виставав з маленького озерця води, в якім лежало тіло Савчина, покрите частинно водою й загрязле у снігу й леді. Одна нога Савчина була зломана й він послугувався кусником дерева зо свого літака як підпорою в часі свого недалекого ходу в пошукуванні людської помочі. Про все повідомлено теж батька Михайла Савчина, Павла, радного сифтонського муніципалу. Його мати, довідавшись про трагічну смерть сина, потерпіла нервове потрясення.

ЩЕ 70,000 ПОЛОНЕНИХ НА СИБІРІ.

До Нойкірхену в Австрії вернувся з Сибіру Павль Рудольф, бувший вояк світової війни. Він перебував у таборі полонених від 1916-го року. Полонених уживають до роботи над маньджурським кордоном. Рудольф оповідає, що на Сибірі є ще коло 70,000 полонених. Вони живуть у великій нужді.

9 ВЯЗНІВ УТЕКЛИ З ВЯЗНИЦІ В ЯСЛІ.

В перший день латинського Великодня з вязниці в Яслі втекли девять вязнів, що походять з ясельського й коросьнянського повіту, а були засуджені на кари від 10 до 15 літ. Коло 2-гої години пополудні вязні в одній келії зачали голосно викрикувати, а вязничий стражник Солецкі ввійшов до келії. Тоді вязні накинули йому коц на голову, кинули нам на підлогу й закнеблювали йому уста. Опісля відібрали йому ключі й при помочі шнурів, зладжених з простирал, продісталися через вязничі мури. Міжтим стражник заалярмував сторожу. Шістьох утікачів зловили. Одного з них, засудженого на 15 літ вязниці, пострілили в легені. Три бандити втекли.

КОМЕДІЯ З ПРЕМІЄЮ ЧЕСНОСТИ.

Букарештенська жіноча спілка уділює що року за своїми статутами „премію чесности" в сумі 6,000 леїв. Премію дістає дівчина найліпшої опінії. В цьому році дістала цю премію готівкою 19-тилітня Олена Цігеску. Але по трьох місяцях після одержання премії Оленка Цігеску привела на світ Божий маленького здоровенького хлопчика. Розуміється, що жіночій спілці не було це до вподоби. Тому звернулись до „чесної" з просьбою повернути „премію чесности". Коли Цігеску відмовилась повернути одержані 6,000 леїв, то жіноча спілка подала на неї скаргу до суду.

ЗНАЙШЛА ГРОШІ В ЧЕРЕВИКУ.

Пані Мейбл М. Бовз у Канаді знайшла $5,000 канадійськими банкнотами в носі совгового черевика. Совгові черевики купила вона на випродажі старих річей, по які ніхто не зголосився. Пакунок з тими черевиками купила вона за $1 від Канадійської Національної Експресової Компанії. У другім пакунку, що вона там купила, знаходилося коло 200 долярів у заадресованій коверті. Вона мала намір, як заявила, знайти власника грошей.

ТЕЛЄҐРАМА ДО "СВОБОДИ" ПРО ВБИВСТВО Е. КОНОВАЛЬЦЯ

РИМ. — Евген Коновалець убитий советським аґентом 24. травня у Ротердамі. — Евген Онацький.

„НЮ ЙОРК ТАЙМС" ПРО ТУ САМУ СПРАВУ.

РОТЕРДАМ. — Ротердамська ґазета, яка уникає сензацій, доносить, що є познаки, що в експльозію в Кульсінґель, підчас якої згинув чужинець Новач, є замішані советські тайні аґенти. Ця ґазета подає, що Новач був правдоподібно провідником українського націоналістичного руху, а тому був на чорній лісті Москви. Виявляється, що коротко перед експльозією він стрінув у каварні свого товариша, українського націоналіста, якого імени поліція не хоче виявити. В тім часі, коли вони обидва були заняті розмовою, советський аґент скрито впхав у кишеню плаща Новача маленький пакунок, у якім знаходилася бомба. Інший українець, на імя Бора, якого допитувала поліція в понеділок, коли він питав за Новачем у томуж готелі, правдоподібно намагався остерегти Новача, що ОҐПУ (московська чрезвичайка — Ред. „Свободи) за ним слідкує, але прибув запізно. Митні уряди стверджують, що і Новач і Бора мали при своїм прибутті таку суму грошей, якої вимагають іміґраційні приписи. Та не знайдено ніяких грошей, коли перешукано вбитого Новача, ні не знайдено їх при Борі, коли його арештовано. Виходить, що вони передали гроші комусь зо своїх партійців. Поліція ні не перечить тієї історії, ні не потверджує її.

ЗАБОРОНЕНО ЗДВИГ СОКІЛЬСТВА.

ЛЬВІВ. — Старшина Сокола-Батька у Львові повідомила українське громадянство через пресу, що Четвертий Крайовий Здвиг Українського Сокільства, що мав відбутися 21. травня 1938 р., не відбувся, бо польська влада його заборонила.

КАРАЮТЬ ЗА „СЛУЖБИ БОЖІ".

ВАРШАВА.—До варшавської православної консисторії прибула делеґація православних священиків з Холмщини у справі високих грошевих кар (до 300 злотих), наложених на православних священиків за „безправні Служби Божі". Йде тут про те, що польська влада позабирала українським громадам православні церкви і поперемінювала їх на костели. Ось тому православні священики правили по селянських хатах. Оті відправи визнала польська влада „нарушенням публичного спокою".

ПЕРЕСЛІДУЮТЬ ФІЛІЇ „ПРОСВІТИ".

ЛЬВІВ. — Українська преса подає кожного дня звідомлення з ріжних місцевостей про переслідування філій товариства „Просвіта". Подає польською мовою зарядження польських старостів у Чорткові, Яворові, Самборі й т. д., якими заборонено тим місцевостям влаштовувати ювилейні свята „Просвіти", або пороблено такі обмеження, що таких свят не можливо було влаштувати.

АДРЕСА ГОЛОВИ „СОЮЗУ УКРАЇНОК".

ЛЬВІВ. — „Діло" подає, що голова розвязаного польською владою „Союзу Українок", пані Мілена Рудницька, повідомляє, щоб листи, які досі йшли на адресу Союзу Українок, були висилані до неї на її особисту адресу: Львів, вул. Над Яром ч. 7.

КООПЕРАТИВНИЙ ДУХ РОСТЕ.

ЛЬВІВ. — Є одна відрадна подія на рідних землях під Польщею: кооперативний рух поширюється. Це видно між іншим і по тім, що кооперативний часопис „Кооперативна Рада" виходить уже в 50,000 примірниках. Ціна одного примірника 5 сотиків. Є він багато ілюстрований і цікаво редаґований.

СОВЕТСЬКА ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

КИЇВ. — Київські „Вісті" подають, що „Інститут літератури ім. Т. Шевченка" приготовляє до друку перший том „Курсу історії української літератури". Має бути три томи. Це буде спроба видати українську літературу в такім виді, щоби було задержане „єдинство" з московською літературою.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БУТИ Й ІТИ В РЯДІ!

У теперішню хвилю, коли наш нарід, як тут в Америці так і в Рідному Краї, потребує скупчення своїх сил, коли проти спільного ворожого наступу треба виставити сильний український вал, варто пригадати собі те, що сказав Іван Франко українському громадянству на бенкеті, влаштованім з нагоди 25-ліття його літературної й суспільної праці. А сказав він тоді таке: „Я любив іти в ряді і люблю, але — такого ряду не було... І це було моє нещастя".

Подумаймо над тим і тепер. Ось те „нещастя" знищило найкращі сили нашого ґенія. Чи воно не нищить іще й тепер сили цілої нашої нації?

Сказав далі І. Франко ще й таке: „У нас було і є замало людей і до найпростішої роботи". І це вважає Франко одною великою „хибою громади". А чи тої хиби не видно ще й далі між нами? Правда, часи змінилися. Не ті вони, що були за Франка тоді, коли він ті думки висказував. Здається, що ми збагатились на тисячі робітників, котрі розвивають наше життя на ріжних ділянках. Це правда. Але й правда те, що коли приходиться виконувати якусь громадянську роботу, хочби і найпростішу, то переконуємося, що в нас іще далі є дуже мало робітників для цеї роботи.

Другою великою нашою хибою вважав І. Франко те, що „в нас уже така вдача, що любимо — ужиши прикладу з війська — свого „флігельмана" вічно штуркати, щоб схибив з дороги і не йшов рівно з іншими". Держати рівний ряд! — отсе та наука, яку подав І. Франко українському громадянству зо свого досвіду. Він підкреслив, що зазнав від нас безнастанно отого „штуркання". Та „отсе поштуркування і випихання іншого не позволяє нам іти рівним рядом". — казав Франко. І отсе є та друга „хиба громади", що її, як він дораджував, треба нам позбутись.

Живемо в таких часах, що нема нам як нації чим радіти. І якби ми так перелили ті свої почування у вірші, то вони певно булиб такі сумні, як ті, що їх писав І. Франко в часі, коли огортала його розпука, коли не ставало сил до праці, а навіть до життя. А таке бувало з Франком. І то нераз. Та життя його виказує, що за кожною такою розпукою він скоро приходив до себе і його дух піднімався щораз вище й вище. А його слово ставало наново бойовим і повним надій на кращу будучність нашої нації. Ось такими і ми мусимо бути в тій хвилі, коли нас смуток огортає, коли в нас самих нема згоди, нема одного ряду і коли вороги наступають з подвоєною силою. Хай дух Франка заверне нас до рівного ряду. Хай викреше в кожному з нас охоту бути в одним ряді. А зокрема в ряді тих, що готові й до найчорнішої народної праці.

БОРЦЕВІ ЗА СВІТЛО

Слово у XXII. роковини смерти Івана Франка (28. V. 1916. — 28. V. 1938).

Іван Франко
(Відбитка статуї Олександра Архипенка, призначеної для Культурного Городу в Клівленді, Огайо).

За рід гельотів, оповитий тьмою,
За тих, що горнуться до світла по тюрмах,
За тих, що у сибірських мруть снігах,
За всіх неволених — накликуєш до бою!

Спонуканий любовю святою,
Ведеш народ на волі ясний шлях!
Ти Тарасом полишений взяв стяг;
Як Він, ізріс Ти під журби вагою.

І він і Ти — це цвіти люду крови.
Ви зберегли в душі вогонь любови;
Він малював злу долю кріпаків,
А Твій могутній голос, спів чарівний,
Розкрив бідноти долю й бій нерівний
І всі невзгодини і горе наших днів...

З поеми „Миронові".

Отакими надхненими словами, словами, повними пієтизму, подиву і найглибшої пошани до поета, оспівувала в 90-тих роках минулого століття особу та творчість Івана Франка його вірна поклонниця й одномишленниця, відома наша поетка і письменниця, нині вже старенька **Уляна Кравченко.** І це на овиді того часу, коли наш край був іще „глухим загумінком темної безпросвітности", коли ідеали нинішнього націоналізму могли вважатися щонайвище „фантастичними думами, фантастичними мріями", і коли скрізь приватні відносини та вподобання людей нормували загальне життя суспільности, це просто документ історичної вартости. Бо, як це ми вже нині знаємо гаразд, тоді не то вже величати, але хочби тільки признаватися до Франка — це була, особливо зо сторони такої молодої самотної жінки, якою була тоді Уляна Кравченко, звага дійсно неабияка. Знаємо ми і з уст самого Франка, в першу чергу з його славної сповіді в передмові до видання його збірки **„Галицькі образки"**, як то гірко приходилось йому між рідними людьми, коли він на одному місці про це каже:

„...Ну, і щож більше маю я вам сказати про себе? Хіба ще те, що й після мойого засуду на вязниці (1877/8 р. — О. Г.) я ще кілька разів був арештований і завжди звільнюваний без ніякого суду, що я проте зміг покінчити університетські студії і навіть — на велике огірчення декого з ближчих мені братів русинів — зважився я здати з відзначенням докторат зо славістики у Відні і габілітуватися на виклади про нашу літературу в університеті у Львові. Але обєднаній коаліції урядовців з камеральними русинами (так Франко називає тодішніх наших льояльних до ляцько-цісарського уряду. — О. Г.) вдалося таки врятувати Русь від такого „нещастя", яким певно булиб стали ті мої виклади... Бож ніхто інший, а таки свій чоловік, брат русин, той самий, що за свою патріотичну працю для добра Руси побирає шість чи сім платень, ось такими словами озвався про мою кандидатуру на університетського доцента: „Бійтеся Бога, та як можна цю людину (тобто Франка. — О. Г.) пускати в університет! Та дивіться лиш, у якім підранім сурдуті він ходить!" Отак воно очевидне, що з огляду на такий аргумент моя кандидатура на приватного доцента провалилась, „а поданий мені мотив, а саме, моє „політичне минуле", це вже була тільки хитренька покришка для властивої причини". (Галицькі образки, Львів, без дати, ст. IV—V).

Як бачимо:

Це теж історичний документ великої ваги для історика Франкової епохи, особливо з погляду на його тодішнє середовище.

Це наше галицьке середовище того часу розмальовує й Уляна Кравченко в своїх **„Спогадах учительки"** з точністю уважного очевидця, і хто її спомини прочитав, той знову раз побачить велитенську постать Івана Франка у правдивім світлі його історичного значення. Бо в ґалерії наших людей того часу, розмальованій Франковою одномишленницею — покищо з-глибин такої заглухлої закутини, як тодішня Бібрка — це здебільшого, наперекір тому, що це цвіт нашої інтеліґенції, карієристи, перекінчики, національні відступники і безоглядні інтриґанти, для яких нищення іншого в імя власних інтересів — це самозрозуміла й одним-одинока етика життя. Отак і управитель школи, хоч українець родом, ніколи не говорить рідною мовою, і вчителі-українці не соромляться казати того, що вони своєї мови не знають. Напр. учитель, названий поеткою Гордієнко, просить її раз, щоб вона переглянула українські вправи з його кляси, бо він, „хоч русин, то говорить добре тільки польською мовою!" (Сп. Уч. ст. 189).

Справді:

Якаж це несвідома своєї національної чести суспільність! І яка то творча сила в того поета, що наперекір тим усім „нічним думам", що його вгортають, коли він дивиться на темряву, в якій іще потопає та рідна суспільність, знаходить у собі силу все наново двигати вгору молот каменяра і розбивати скалу тьми на шляху до промінного світла, до визволення!

Усе наново і завжди як речник широких мас народу, які впродовж сорокліття творчої діяльности Івана Франка переживають і завершують під впливом його слова процес розвитку від маси до національної індивідуальности. Від Довбанюків і Бовдурів до дідів Гарасимів і Шикманюків. І від Андрія Темери до кровю найглибшого поетового серця озареної постаті Мойсея.

Так:

Духовий розвиток української маси від 70-тих років минулого століття до епохи нашої, увінчаної кривавим ореолом боєвищ нашої останньої визвольної боротьби — це діло Франка. Навіть попри те, що той еволюційний процес захоплює і детермінує подекуди і його самого в поодиноких стадіях його душевної боротьби за власний ідеал.

Бо, як сказав раз поет про себе сам:

Легко, без боротьби, не приходилось йому нічого. Він знає насолоду тієї боротьби. „Vivere memento" співає нам про те, що „лиш боротись, значить жить". І знає він усю траґіку тієї боротьби, коли у відомій **„Посвяті"** Миколі Вороному, заперечуючи потребу квієтизму в поезії, каже:

Ні, друже мій, не та година!
Сучасна пісня — не перина,
Не гошпітальнее лежання;
Вона — вся пристрасть і бажання,
І вся вогонь і вся трівога,
Вся боротьба і вся дорога,
Шукання, дослід і погоні
До мет, що мчать по небосклоні.
Не думай, як поет покине
Загальних питань море сине
І в тихий залив свого серця
Порине, мов нурець забеться,
Що там він перли і алмази
Знайде блискучії без скази..."

„Semper tiro", 1906.

Як бачимо, це своєрідна апольоґія бурхливого ціловиду Франкової творчости з усім її вогнистим неспокоєм і її жагучими поривами, з її темними прірвами і манівцями, з її хитанням між двома Миронами і її траґічними згуками в моментах інтимної самоти з власною душею. І продзвонює тут навіть крик тої найглибшої душі Франка-творця, Франка-мистця, що прикута до скали каменярів почувалася тільки рабинею необхідного обовязку може тому, що всеціло покинути „тихий залив серця свого" вона властиво не змогла ніколи. І певно, що творча духовість Франка не такий моноліт, як духовість Шевченка. Та проте ідеал визвольного світла це всетаки найвищий і провідний ідеал як життя нашого поета так і його творчости. Він велить нам розуміти подекуди і трохи аскетичну мораль збірки **„Мій Ізмарагд"** як спробу того „внутрішнього просвічення", що так дуже заманює нас у німецьких містиків. І ми почуваємо подих того ідеалу ніби в його первопочинах, коли Франко в опублікованім недавно **„Відкритім листі"** до членів **„Просвіти"** у Львові (його подав М. Возняк у „Новім Часі" з 18. IV. ц. р.) каже про свою першу молодість таке:

„До товариства „Просвіта" належав я ще від хлопячих літ, від 1873 чи 1874 року. Убогий ученик дрогобицької ґімназії, почувши про існування цього товариства, я цілим серцем пристав до нього; віднимаючи собі від уст, я щадив гроші, щоб заплатити вступне і вкладку і радувався тим, що належу до цього товариства, мов найбільшим скарбом. Я рад був служити „Просвіті", чим міг, переслав їй свій збірник пісень народніх, котрий, щоправда, пізніше віднайшов у третіх руках як макулятуру (!). Вступивши до університету, я зо щирим інтересом слідив за розвоєм цього товариства і, добиваючися ширшої освіти й науки, я ніколи не забував про те, що **остаточно вся вартість моїх здобутків повинна лежати в тім, щоби передавати їх моїм темним, убогим, на кожнім кроці кривдженим і понижуваним братам".**

І хоч у 1892 р. „Просвіта", а з нею і Наукове Товариство м. Шевченка погано повелися з поетом, то він не перестав працювати для своєї рідної суспільности і все був борцем за світло для неї. І отак цей ґіґантний труд його життя це для нас світлий прообраз ще завжди і навіки. І прообраз тої несхитної віри в батьківщину, з глибин якої Франко, не зважаючи на всі розчарування свойого життя, як справжній світлоносець нації співав:

Розпадуться пута вікові,
Тяжкії кайдани,
Непобіджена злими ворогами
Україна встане.

Д-р Остап Грицай.

ЛИТВА Й ПОЛЬЩА

(Виривок із польської повісти Боговітина „Історія замужніх жінок".*)

„...Вставали вже від вечері. Адзьо все ще гуторив:

— Як жеж там на Литві? Не люблять коронарів (себто: поляків з корінної Польщі — „корони").

— Не люблять.

— А чомуж? чомуж, скажіть.

— Ріжниця рас — відворкнув нерадо Витовт.

— А виж любите фінів, шведів, чомуж нас — ні?

— Ви також нас не любите, лише вдаєте любов. Ваш нарід, коли хоче окреслити тупого чоловіка, повідає навіть на свого співплемінника: це литвин.

— Одначе згодитеся з тим, що наш нарід... живіше думає, ніж ваш, тож відси й ця приповідка.

— Справді — відповів Витовт — ваш нарід скорше думає, одначе в нас двері стоять отвором і ніколи нічого не крадуть*). Кожний нарід має свої прикмети — культура з етикою не йде рука в руку, це правда доказана, хоч соціольоґи заперечують її. Та ви й ми — себто інтеліґенти, маємо однакове поняття про чужу власність.

— Тож що нас може ділити? — сміявся Адзьо.

Розмови стихли. Всі звернулися в сторону Витовта. Слухали уважно.

Витовт відчував, що він самітний, що хоч усі всміхаються ввічливо, в серцях тих усіх кипить вороже або рівнодушне почування. Боротьба двох народів, досі тісно звязаних спільнотою мови, релігії, звичаїв, яка кипіла від століть невидна, нараз відслонила вороже лице.

Витовт здержувався. Вибирав спосіб найменш зачіпний.

— Коли дивитися на справу з історичного боку, то ми всі в порядку. Ріжниця рас не дозволила нам злитися в одно. При аналізі походжень народів, раси з їх замітними, первісними прикметами ріжничкуються, відскакують, так сказати, одні від одних, духово, як відділюються ріжнородні атоми в хемічній аналізі.

— Та всеж маєте до нас іще якісь претенсії, хоч несправедливі, бо ми все були наче брати для вас. Так щож?

— Може те, що ми у ваших братерських обіймах сталися політичним і народнім зером — відповів Витовт із силуваною усмішкою.

Якийсь голос із гурта поляків відізвався зачіпливо:

— Маєте теж претенсію за те, що ми не завернули взад нашої культури, нашої виробленої вже мови та не потонули у вашому тодішньому навпів дикому стані.

— Ви сказали, — почав Шимановскі, старець приємний і лагідний з лиця — що в наших братерських обіймах умерла ваша національність. Абож то ми заборонювали вам відкривати литовські школи? Працювати над рідною мовою? Ви повинні мати в тій справі претенсії до вашої інтеліґенції, що запізно пробудилися в ній націоналістичні струї. Ми не здавлювали вашої свободи.

— А всеж коли в останній хвилині закипіла боротьба зединених сил, коли впало слово „воля", ви намагалися видерти нам усяку надію на самоврядування, ви хотіли нарід, чужий вам походженням, отже характером, згнобити, щоби потонув у вашій національності. Ви повставали проти литовських шкіл.

— Це були голоси одної партії, а не голоси всієї Польщі.

— Ця ваша ціла Литва це зборище рас — запримітив хтось інший. — Кожний, хто там засяде, то так начеб на своїм.

— На тій основі, певно, орґанізуєте капітали, щоб викуповувати литовську землю і на ній поселювати мазурів — сказав Витовт.

— Скінчилося на викупленні кількох маєтків.

— Бо ми перешкодили цьому — говорив Витовт. — Та й ті партії, що висмівають думку про автономію Литви, і ті капіталістичні спілки для викупна литовської землі доказують, що в Польщі нуртують сильні струї проти незалежности Литви.

— Багато вам дасть ця незалежність — розсміявся хтось глумливо.

Витовт сам не знав, як це сталося, що розмова, яку ведено спочатку жартом, зійшла на слизьку дорогу взаємних обвинувачень. Та вже не міг і не хотів здержувати себе.

— Ваша господарка погані нам принесла плоди. Попробуємо самі господарити — сказав.

— Підбурюєте нарід проти нас. Розбуджуєте ненависть і хочете йти за ворожими для нас напрямками. Та хіба на це не дозволить вам ваша гідність і чесність — запримітив Горскі.

Витовт мовчав хвилиночку. Досі була це суперечка двох посварених братів, із яких кожний хотів жити своїм життям незалежно один від одного. Кинений запит ставляв усяке порозуміння на вістрю меча.

— Особисто я і ті, з якими солідаризуюся, рішучо противимося тому, щоб іти за напрямками, ворожими для вас і для Литви. Ми визначили собі мету освідомляти, вчити наш нарід, розвивати власну культуру, литовську мову, защіплювати поняття в народі, що: Литва є для литовців, як Польща для поляків, Франція для французів. Не робимо ніяких плянів на будуче. Коли нарід виросте та доспіє, тоді сам рішить.

— Легко вам тепер говорити про дальший розвиток культури, коли ви одержали її від нас уже в високому ступні!

— Ви також брали приклад з якоїсь культури, вищої від вашої, та не почуваєтеся до надзвичайної вдяки. Звичайна черговість. В заміну за культуру дали ми вам поезію, яка відразу висунула вас на арену культурного світу.

— Ваша поезія це плоди нашої культури.

— Чомуж маєте претенсії до німців, що присвоюють собі Коперника, який не був плодом вашої культури, а до росіян, що пишуть за границею про Матейка та Семірадзкого як про своїх малярів? Міцкевича, Монюшка й інших усе називаєте поляками. Світ нічого про те не знає, що є країна, яка вам викидає час від часу ґеніїв і надзвичайно талановитих людей, яких походження приписують вам*).

Тут зчинився гамір.

Два брати Жеґаньскі були бліді, обурені.

З їх уст вирвалися глузування і гострі закиди здогадної зради, які вони чинили Литві.

Шимановскі намагався суперечку, що все більше розярювалася, звести на примирливий шлях.

— Зле вас учать... проти братнього народу... В цьому вся біда! Будь що будь наші прадіди та батьки проливали разом кров за найкращі ідеї. Запорукою спільної будуччини були ріжні поля... Згадаю хочаб Ґрунвальд.

— З якого литовці дали ноґам знати — відізвався хтось із глумливим сміхом.

Витовт сполотнів.

— Так виглядають усі правди ваших недорослих істориків. Нашу минувшину мусіли ми відгребати з наукових трактатів німецьких істориків, які кажуть про нашу культуру та добрі обичаї вже в найдавніших часах. Завойовницькі апетити сусідів здавили цю культуру на довгі століття. А ваші історики ніколи, видно, не чували про те, або навмисно вдають, що не знають. Ви були й усе будете вірні собі. Свого краю і своєї національности бороните завзято, та коли ваші інтереси можуть потерпіти, ви готові інтереси інших народів принести собі в жертву — сказав Витовт уже зовсім схвильований. — Не буду наводити доказів.

— А щож, може не втекли литовці зпід Ґрунвальду? — допитується знову глумливий голос котрогось із панів.

В кількох місцях почувся здавлюваний сміх.

Та Витовт уже заволодів над собою. Відповів спокійно:

— Історія поважних і совісних істориків каже, що хоч литовці були погано озброєні і недостаточно воєнно підготовлені, їх вислали на перший вогонь. На їх тілах затупилися мечі хрестоносців, а як литовська стіна впала, щойно тоді поляки пішли до бою і були недалекі від жахливого розгрому. Тоді хоробрий литовський вожд зібрав війська, що були розбіглися, поспішив полякам на поміч, сів ворогові на карк і довів до перемоги.

Адзьо проклинав себе в душі, що почав був цю нещасливу дискусію. Бігав від одного до одного, вспокоював, злагіднював.

Поляки були ображені, знеохочені. Витовт із лиця був понурий, непримирливий.

— А всеж ми вас дуже любимо — повторяв Адзьо, бо хотів залагодити справу.

Литовець глянув насмішливо.

— А ми нічогісінько не віримо у вашу любов! — відповів.

*) Ця повість оповідає історію двох молодих, здорових і чистих душевно: литовки Рути й литовця Витовта, що попадаються між польську, зіпсуту до коріння, варшавську інтеліґенцію. Витовт член патріотичної (довоєнної ще) орґанізації, що поставила собі за завдання боронити литовський нарід перед польонізацією. Рута, що скінчила анґлійський „каледж", виходить за 17 літ старшого від неї варшавського поляка, що після гулящого, розпусного життя забажав родинного спокою при молоденькій, невинній жіночці. І заражує її сифілісом. Коли вона підступом вивідалася в лікаря про свою недугу й жалувалася чоловіковій сестрі, та сказала їй:

„Ти дитина ще. Не знаєш життя. Вір мені, що ця недуга і ще інша панує майже в кожному домі. Не син, то брат, то батько. Тільки що не скривається".

Таку то культуру несла польська інтеліґенція Литві, таку несла і несе і нам, українцям.

Поданий виривок характеризує досадно відношення Польщі до Литви, одначе кожний, хто прочитає його, побачить, що вистане поставити там замісць „Литва" — „Україна", а він характеризуватиме таксамо відношення поляків до українців.

*) Так і наш, український нарід, у Галичині, нпр. у жнива лишає хату отвором, двері замкнені лише на кілок і нічого ніхто не вкраде, хіба зявиться в селі якийсь міський волоцюга.

*) Загально відоме, що майже всі визначні польські мужі, письменники, вчені, малярі, різьбарі, були і є чужого, непольського походження, або бодай народилися на землях, заселених непольським населенням. Крім поданих тут треба згадати: Косцюшка, Словацкого (словак із походження, народився в Кремянці на Волині), Сенкевича, Шайноху, Каленбаха і багато вчених із німецькими назвищами. Не поляк із походження і Йосиф Пілсудскі, як це вказує його назвище і місце народження (Зулів на Виленщині). Чому воно так було? Тому, що по втраті боярства й освіченого міщанства ті таланти не мали для кого творити в свому народі. Німецькіж учені, відірвані від німецького пня, польщились і творили для польської культури. Також багато наших учених, письменників, прислужилися з тих самих причин до зросту польської культури.

ВСІ НА МАСОВЕ ПРОТИПОЛЬСЬКЕ ВІЧЕ В КУПЕР ЮНІОН У НЮ ЙОРКУ, ЯКЕ ВЛАШТОВУЄ УКРАЇНСЬКЕ ЖІНОЦТВО В СУБОТУ, 4. ЧЕРВНЯ 1938, 7.30 ВЕЧОРОМ

З ДНЯ

РІВНОВАГА В ПРИРОДІ.

В часі економічної депресії зродилася в Америці одна інституція, що зветься „Сивілен Консервейшен Кор", чи в скороченні „Сі Сі Сі". До неї належать молоді хлопці, що виконують ріжну роботу: в полі, в лісах, на мочарах, на пущах і т. п. В той спосіб ті хлопці стараються законсервувати ріжні природні багатства, щоб вони не нищились і не пропадали.

„Сі Сі Сі" створив і фінансує уряд. Коли уряд його творив, то він може не мав так дуже на увазі консервації природніх багатств, як те, щоб молоді хлопці внаслідок депресії й браку домашньої опіки не вештались бездільно по вулицях та не деморалізувались. Тому уряд зорганізував їх у табори праці, в яких панує напів військова дисципліна, і дав їм до виконання ріжні роботи, такі, як копання нових ставків, осушування мочарів, винищування одних ростин, а насаджування інших; а також будови нових мостів, надморських купалень і т. п. Уряд платить їм за роботу і, наприклад, масачусетський відділ „Сі Сі Сі", який має 65 тисяч молодих хлопців, заробив від уряду настільки, що ті хлопці могли зо своїх ощадностей вислати до дому 14 міліонів долярів.

ПОГЛЯД ПРОФЕСОРА НА ЇХ РОБОТУ.

Здавалося, що їх робота є так очевидно корисна, що в тому відношенні ніхто не може мати найменшого сумніву. А всетаки в Філядельфії, на академії в Інституті Бенджеміна Френкліна, професор Мерит Ферналд сказав, що робота „Сі Сі Сі" не є корисна і вона цілком не консервує земних багатств.

Професор Ферналд сказав, що люди в своїй зарозумілості думають, що коли вони природу наломлять до свого смаку; коли в одному місці викорчують дерево, а в другому посадять; в одному місці осушать воду, а в другому викопають ставок — то через те вже „законсервували" природні багатства. Саме навпаки, говорив професор. Люди через те виводять природу з її знаменитої рівноваги і спричинюють нищення природніх багатств.

ПРИРОДА ЗНАМЕНИТО ЗРІВНОВАЖЕНА.

Коли ми дивимося на якийсь лісок і бачимо, що в нім ростуть ріжні дерева, кущі і зілля, то нам здається, що там нема ніякого порядку. Що всяка деревина, як вирветься, то так собі й росте, без ніякої системи. Тоді в чоловіці збуджується охота завести в тому ліску свій „лад і порядок" і кожну ростину ніби поставити на своїм місці та вказати їй, як вона має рости. Він це може зробити, але через те він іще не завів справжнього ладу і порядку. Навпаки, знищив природній лад і порядок, який існував передтим, а який ростини здобули шляхом довгих і свобідних змагань.

ПРИРОДНІ ЗМАГАННЯ.

У тих змаганнях рішала внутрішня сила і спосібність ростин, а також їх уміння приноровитись до вищих обставин. Кожна ростина мала в собі більшу чи меншу скількість динаміки, яка гнала її вгору. Але всі вони мусіли числитися з присутністю сусідніх ростин. Слабші ростини, які не мали подостатком сили до змагань, або не мали подостатком зручности приноровитись до обставин — пропали, а лишились найсильніші. Існуючи побіч себе, вони створили свого роду „рівновагу потуг".

Людина, яка зачинає свої „реформи" в лісі і в природі та старається все поставити на свій лад, нагадує політичного диктатора, який підтягає все під одну лінію. Хоч тим диктатор хвилево осягне споведний успіх, то, знищивши засаду природніх індивідуальних змагань, він дану расу не консервує, а навпаки, на далеку віддаль робить її нездатною до змагань з іншими расами.

ТЕ САМЕ В ОРҐАНІЗАЦІЯХ.

Те саме, що діється в природі і в цілих народах, діється також в орґанізаціях. Нераз і в орґанізаціях деякі люди, опираючись на „вищій владі", чи просто закохані у своїй „мудрості", приступають до якогось гуртового життя, котре вони мало розуміють, і починають згори, силою, накидати „реформи". Їм здається, що коли поуставляють сили в даній орґанізації так, як це їм підказує їх смак, то вони через те скріпили дану орґанізацію. Але фактично, знищивши внутрішню рівновагу, осягнену довгою духовою кристалізацією, вони ослаблюють дану орґанізацію, розточують її внутрішню відпорність і направляють її на шлях, що веде до руїни.

У силі вміщається також терпеливість. У терпеливості виявляється слабість. **(Ґергард Гавптман).**

—o—

Можуть мене називати, як їм завгодно, та не можуть мені перешкодити бути самим собою. **(Наполеон).**

—o—

Не рахуй на жінку, коли має зле серце; колиж вона добра, не довіряй їй. **(Джамі Бегарістан).**

ВИСМІВАЮТЬ КОНҐРЕСМЕНА.

Конґресмен Дикстейн з Бруклина добивається в конґресі ухвалення для себе уповноважнення повести слідство проти націстичної аґітації в Америці. Американські німці, що відкрили літній табор у Япгенку, на Лонг Айленді, вистатили цю фальшиву гармату з лялькою з насмішливим написом проти конґресмена.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Родіон Сліпий, Ню Йорк, Н. Й. — Питаєтесь, чому досі не було в „Свободі" новинки про те, що згоріла українська Школа в Стемфорді, Конн. Певно, що така новинка повинна була бути. Ми навіть шукали в католицькій „Америці" такої новинки, надіючися, що принаймні цей часопис дістав своєчасно інформації. Та не знайшли. Ви питаєтесь, чому таких новинок нема. Питаєтесь так, якби ніколи не читали статтей на ту тему в „Свободі". Так, якби не читали ніколи редакційних звітів, у яких виказувано, в яких обставинах приходиться нам видавати щоденник. Питаєтесь так, якби не знали, що „Свобода" не має навіть приблизно потрібного числа працівників для редакційної праці, бо про репортерську вже навіть не згадувати. Очевидно, що свідоміші громадяни це добре розуміють і рятують часопис тим, що надсилають своєчасно новинки про такі події, як от та в Стемфорді, Конн. Тому ми сподівалися, що хтось з учнів, учителів чи заряду школи подасть скорі й правдиві відомости про те, що згоріла їх школа. А коли цього нема, то чи за те можна винувати „Свободу"? Звичайно так досі бувало, що й у таких випадках винував дехто „Свободу" зо злоби чи незнання. Але чи це має далі продовжатись?

Щодо фотоґрафії: наш часопис свого фотоґрафа не має, а фотоґрафії дістає від фотоґрафічної аґенції, котрої значок поданий на кожній фотоґрафії. Ця аґенція фотоґрафії події, про яку Ви згадуєте, не подавала; видно, на її погляд, вона мала значіння лише для Ню Йорку й околиці.

ЛИСТУВАННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ

М. В., Ш. — Приписи про те як носити прапори, обняті звичаєм, що вже став законом. Одначе правила досить прості: американський прапор має бути на почеснім місці, а за почесне місце вважається місце по правій руці. Щоби знати, котра сторона вважається за праву сторону, треба дивитися в ту сторону, в котру йде похід.

Щодо закупна прапорів, то в „Свободі" появляються від якогось часу оголошення випродажу прапорів у солідній, відомій українцям фірмі Ігел Реґалія в Ню Йорку.

І. К., А, Па. — Насіння конопель і лену можна дістати в цих фірмах: BALFOUR, BUTHRIE & CO., Ltd., 351 California St., San Francisco, Calif. (коноплі). CHAS. L. HUISKING & CO., 155 Varick St., New York, N. Y. (лен). J. L. HOPKINS & CO., 220 Broadway, New York, N. Y. (коноплі).

Солому до виробу капелюхів продають у Ню Йорку фірми: ALBERT ECKSTEIN & CO., 15 W. 37th St.; EDWARD M. POONS CO., 719 Broadway; S. SHULMAN & BRO., 725 Broadway.

Ці інформації ми завдячуємо Вашинґтонському Службовому Бюру „Ню Йорк Ворлд-Телеґраму".

Слово чоловіка наче піяння півня, що віщує ранок; слово жінки наче кудкудакання курки, що нічого не значить. **(Конфуцій).**

—o—

Заки жінка раз зодягнеться, то небо захмариться і випогодиться сім разів. **(Перська приповідка).**

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

Жіноче протестаційне віче.

На вістку американської преси, що польський уряд знову почав нагінку на український зорганізований рух і що з наказів цього уряду польська поліція перевела ревізію в домівці Союзу Українок у Львові та в приватних домах провідниць того товариства, опечатала домівку Союзу Українок і сконфіскувала два жіночі журнали, „Жінку" й „Українку", районовий зїзд С. У. А. негайно взявся до протестаційної акції і в другий день свого зїзду, 15. травня ц. р., влаштував протестаційне віче, на котрому натавровано варварський режім кровожадної Польщі.

Без довгого приготування, бо всього за один день часу, скликано віче, яке переведено успішно. На вічу виступала ціла низка промовниць. Програма згаданого віча була така:

Пані Катерина Хомяк переводила вічеву програму. У своїй вступній промові вона представила брутальність польського ката над українським населенням на західньо-українських землях.

Наступною бесідницею була панна Марія Бек, яка говорила на культурно-освітні теми. У своїй промові вона обширно переповіла недолю української жінки не тільки в Ріднім Краю, але й на еміґрації. Потім представила героїзм українки підчас наших останніх визвольних змагань, значіння книжки й обовязок матерей у вихованні дітей на добрих та хоробрих борців за визволення свого народу зпід ворожої займанщини. Врешті прийшла до висновку, що книжка і преса є саме цим чинником виховання.

Дальшою бесідницею була пані Катерина Ділай. Вона у річевий спосіб пояснила значіння жіночої орґанізації і закликала наше жіноцтво вступати в ряди Союзу Українок. На їз заклик вписалося до орґанізації шість жінок.

Опісля переведено збірку на покриття коштів, яка принесла $67.28.

По збірці промовляла пані Штогрин, організаторка централі С. У. А. на сході. Вона в поетичний спосіб, чарівними барвами представила картини з Рідного Краю. Потім поділилася з присутніми своїми враженнями та спостереженнями зо своєї подорожі по рідних землях та інформувала про загальну працю українських орґанізацій там же. Малюючи крайові картини, вона представила, як то поляки підходять підступом українських селянок, щоб затягнути їх до своїх жіночих товариств, сформованих на зразок С. У. А., і платять таким членкам за їхню приналежність до них.

Повідомила також, що Союз Українок злучено в одну всесвітню українську організацію, яка буде на міжнародній арені репрезентувати й обороняти український нарід. Цю консолідацію благословив наш митрополит Шептицький, який одушевлявся працею українських жінок.

По цім виголошено кілька повідомлень.

Протестаційну резолюцію, яку відчитала пані Хомяк, принято в цілості. Протестаційну резолюцію виготовила комісія з таких осіб: пані Хомяк, Будзол, Біловус, Штогрин і Ганиш.

Віче закінчено гимном Союзу Українок і українським гимном.

Г. Біловус, П. Будзол, секр.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Від головної управи Союзу Українок Америки.

Сумні вістки, які доходять до нас з Рідного Краю, порушують нас до глибини душі. Особливо відчуває польський варварський наступ українське жіноцтво в Америці, бо там у краю замкнули нам Союз Українок, бо там припинили видавництва наших журналів „Жінка" й „Українка", що нам добре відомі й тут в Америці. Видно, що ворог завзявся знищити все наше орґанізаційне життя. Тому нема йому стриму і в його варварськім поході на українську культуру.

Ми знаємо також добре, які великі заслуги положив Союз Українок для нашого народу, освідомляючи українську жінку. Тут в Америці йдемо слідами цеї нашої, такої нам дорогої орґанізації. І тому так дуже болючо відчуваємо той удар, який польська влада нанесла Союзові Українок, що вспів зорґанізувати під своїм прапором 45,000 українок.

Дня 20. травня б. р. відбулися наради СУА в справі протесту проти варварського зарядження польської влади щодо Союзу Українок і інших наших орґанізацій. Рішено відбути у цій справі віче. Як також візвати все українське жіноцтво в Америці до спільної протестаційної акції проти Польщі. Всюди треба тепер скликувати віча, або принаймні ширші наради для протестів і поінформування американської преси про переслідування українського життя в Ріднім Краю.

Централя СУА ввійшла у звязки з NATIONAL COUNCIL OF WOMEN OF AMERICA і робить заходи, щоб вислати протести до INTERNATIONAL COUNCIL OF WOMEN. Відділи одержать відповідні протестаційні формулярі.

Віримо, що українське жіноцтво не подарує ворогам знущань над нашими рідними в Ріднім Краю. І стане одною лавою за права українського народу на свобідне життя.

За головну управу СУА: **Анастасія Ваґнер,** голова; **Олена Штогрин,** членка Головної Ради Всесвітнього Союзу Українок.

Життя, нікому непожиточне, це жах. **(Віктор Гіго).**

ЖЕРТВИ НА УКРАЇНСЬКУ УЧАСТЬ У СВІТОВІЙ ВИСТАВІ

На участь української іміграції у Світовій Виставі в Ню Йорку в 1939 році зложили дальші жертви:

О. Василь Гривнак $100; Сестрицтво Благовіщення, відділ 125 У. Н. С., $10; Товариство Івана Франка, відділ 271 У. Н. Союзу, $10; Товариство Запорозька Січ і члени відділу 263 У. Н. С. $17.25; Марія Ракочий $5; Іван Магун $5; Братство Івана Хрестителя, відділ 179 У. Н. С., $5; Степан Куропась $5; Еміль Гладкий $5; Микола Тиркус $1.50.

Дальші жертви просимо слати на адресу:

P. O. Box 1014 Church Street Annex,
New York, N. Y.

Чеки й грошеві перекази треба виписувати на імя:

Nicholas Muraszko,
Treasurer.

РОВЕРОМ ДОВКОЛА СВІТУ.

Три індійці вибралися 1933. року з Бомбаю, в Індії, в подорож довкола світу на роверах. Вони вже переїхали 37,000 миль Азією, Близьким Сходом, Европою, Африкою, південною Америкою й Злученими Державами. На образку вони зображені підчас їзди Ню Йорком. Їм від 29 до 33 років.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Радіо-баль-концерт Сурми.

15. травня 1938 р. відбувся в CENTRAL OPERA HOUSE, 205 E. 67 St., New York, N. Y., за старанням п. Сурмача радіо-баль-концерт.

В концерті взяло участь більше як 1,500 людей. Крім українців були теж люди інших народностей, як литовці, словаки й американці. Гості винесли з концерту незвичайно корисне враження і внутрішнє задоволення. Всі забавились гарно.

Концерт відкрила як досвідчена провіднизя панна Юлія Кусий. Панни Олена Сівак і Тессі Кечан справно виконали мілітарний танець під звуки українського марша. Спів панни Ольги Каришин гості нагородили численними оплесками. Шість литовських дівчат, убраних в українські строї, виконали з великою прецизією український танець. Панна Ольга Пасічник, в народнім українськім костюмі, танцювала гарно козачка. Дві сестри Шиманські з Філядельфії співали і танцювали напричуд гарно. Панна Вірджінія Фелло, убрана в український костюм, виконала кілька танців під звуки українських народніх мельодій на вдоволення гостей. Маленька дівчинка, Мілька Губка, і її сестра Дорота пописались танцем і співом. 4-літній Мирон Сурмач співав українську пісню, яка викликала загальне одушевлення. Капітан Микола Говп відіграв на гармонії низку мельодій ріжних народів; публика прислухувалася з захопленням.

Концерт закінчив п. Сурмач промовою по українськи й англійськи; він повідомив, що такі балі відбудуться й в інших місцевостях та що цеї осени за старанням SURMA BOOK STORE українська година на радіо буде кожного дня.

Л. Юзвяк.

ПОВІРЯ ПРИ ПЕЧЕННІ ХЛІБА НА ЗАКАРПАТТІ

1. Коли печеться хліб, треба покласти лопату та гачок упоперек печі. Вагітна жінка не сміє через це переступити. Колиб переступила, кажуть, що недоносилаб дитини.

2. Коли дитина має шкірну висипку, мати сідає з дитиною коло діжі з тістом, робить хліби, і кладе на лопату, покриту кукурудзяними листками. Потім розробить зовсім рідке тісто і тим хліб помастить, заки його дасть до печі. Рештою помастить лице дитини, при цьому говорить, щоб недуга так скоро зникла, як печення хліба.

3. Коли жінка кормить немовля і припадково захворіє та втратить молоко, каже, що це її вкрала якась жінка. Котру жінку має на думці, піде до неї і вкраде в неї шматок хліба. Зїсть той хліб і молоко їй вернеться.

4. Забобонні жінки, яким хліб не вдається, беруть цілушку хліба, розкроять на чотири частини і посиплять це свяченим чісником і сіллю. Опівночі жінка несе в одній руці приладжений хліб, у другій руці має лопатку з жевріючим вугіллям. Жінка мусить бути голісенька, з розпущеним волоссям. Потім покладе хліб у кожному вуглі (розі) хати і при цьому молиться.

5. Після спечення хліба жінка візьме трохи жевріючого вугілля, води, якою вимила діжу від тіста, і цією водою вмие собі лице над вугіллям. При цьому каже: „Щоб я була так потрібна людям, як цей хліб!"

6. При печенні хліба співають пісеньку: „Валю, валю колачика, меншому більший, шусть до печі".

7. Коли корова-первістка отілиться і боїться, щоб її хто не врік, розроблять першим її милоком кукурудзяне тісто і спечуть хліб. Колиж корова отілиться, беруть ложисько, завинуть у ганчірки, а наверха поставлять хліб і зроблять вузлик. Жінка зовсім нага візьме вузлик у зуби і тричі обійде та вкінці підлізе під корову. Як обходить корову, каже: „Як я не можу ходити перед людьми нага, так тобі не заберуть молока". Потім візьме ложисько, покладе його перед жолобом, щоб зігнило, а хліб дасть корові зїсти.

8. Корова, про яку здогадуються, що її хтось врік, коли волочить у полі і виволіче якісь корінці, жінка їх збере, всушить і спалить. Попіл із них змішає з кукурудзяною мукою і розчинить хліб, який спече. На спечений хліб покладе терня і йде з тим до хліва, сяде під корову і доїть на той хліб. При цьому говорить, щоб жінку, яка відібрала корові молоко, кололо так, як молоко тече по терню.

9. Деякі забобонні жінки, які мають дочку-відданицю, як саджають хліб до печі, кажуть дочці, щоб сіла на землю і саджають так хліб понад дочкою. Потім, мовляв, стануть за дівчиною хлопці ходити.

10. По спеченні хліба діжу вимиють і тією водою жінки миються, щоб, мовляв, мали таке тіло чисте, як той хліб.

11. По спеченні хліба грішна жінка викупається в воді від хліба, потім вимие собі лице, вчинить тро поклони до заходу сонця, а вночі виліє воду там, де дороги перехрещуються. Тоді, мовляв, знову буде чиста.

12. Коли жінці кілька разів не вдасться хліб, то це значить, що це „їй хтось робить" (зла сусідка). Тому жінка візьме воду з вимитої діжі в новий горнець і виліє її під вікно тієї (коли там світиться), про яку здогадується, що це вона наврочила. Колиж не знає, хто то міг би бути, віднесе це за десять гонів, при чому не сміє обернутися. Потім, мовляв хліб знову буде гарний.

ОБДУРИЛИ 150 ОСІБ.

У Варшаві якісь обманці предкладали людям перед латинським Великоднем проспекти поїздок за кордон: на Мадярщину, до Румунії й на Литву. Обманці мали фальшиві карти учасництва, деклярації, квітарі, печатки й т. п. Люди радо підписували заяви по 40 або 50 зл. Обманці „натягнули" цим робом 150 осіб на суму 7,000 зл.

У щасті чи нещасті все буде найщасливіший той, у кого в грудях найгарячіше палає якийсь великий запал і ідея. (Метерленк).

———o———

Для серця, що бореться і любить обовязок, смерть солодка як цілунок коханої. (Гарібальді).

———o———

Жінка, що часто плаче — не плаче довго, а котра довго плаче — не плаче часто. (Середньовічна приповідка).

———o———

Педагог.

Професор на викладі в університеті:

— Сьогодні буду говорити на тему: „Модерне виховання і брехня". Одначе заки приступлю до обговорення цеї теми, хотів би я знайти, хто з присутніх читав два перші томи моєї книжки: „В який спосіб зачинає дитина брехати".

Всі студенти витягнули руки догори.

На це професор:

— Знаменито! Я не міг знайти кращої точки, щоби підійти до мого викладу. Моя книжка взагалі ще не вийшла!

———o———

Лови.

— Скажи мені, тето, де твій кріс?

— Нащо мені здався кріс?

— Адже татко говорив учора, що ти полюєш на чоловіка.

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ.

(4)

„Джад-баль-джа піде з нами", сказав Тарзан, відчиняючи двері клітки. „А він нас не вкусить?" — запитав тремтячим голосом Дик. „Ні, не вкусить, хіба я йому прикажу", відповів Тарзан сміючись. Хлопці відступилися взад і зробили місце львові. Лев маєстатично оглянув їх усіх, а потім повільним скоком скочив на землю. Від цього аж задріжала земля.

Далі він зупинився перед хлопцями і втупив у них свої зелені очі, немов стараючися їх проникнути, хто вони такі. Тарзан виголошував до льва якісь звуки, але цього хлопці не розуміли. Після того лев поволі підійшов до хлопців і почав їх обнюхувати. „Я говорю йому, що ви мої приятелі і що він ніколи не сміє вам нічого злого зробити", завважив Тарзан.

Хлопці, хоч удавали відважних, то всетаки тремтіли мов осикові листки. Дик, загикуючися, заговорив: „Я думаю, що він добре розуміє вашу мову і розуміє ваші прикази. Я не хочу, щоб у дорозі прийшло до яких непорозумінь". „А вжеж, що він розуміє", відповів Тарзан. „Ви цілком не бійтеся його". Всі вони рушили в дорогу. По хвилі Док запитався:

„Чи не добре булоб узяти з собою харчів на дорогу?" „Ні. Не треба нам набирати харчів. Нетри повні корму. Тільки треба вміти собі його здобути". Хлопці задоволено усміхнулись. Це так було приємно бути в товаристві цього великого. Тарзана, який так знаменито вмів поборювати всякі перешкоди в нетрах і відбивати небезпечних звірів.